

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

[Cilt/Volume: 8, Sayı/Issue: 1, Nisan/April 2024]

Zeynep ŞENER

<https://orcid.org/0000-0002-8440-3549>

Arş. Gör. Dr.

zeynep.sener@hbv.edu.tr

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

<https://ror.org/05mskc574>

Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Ercüment Ekrem Talû ve *Kopuk* Romanı Üzerine

On Ercüment Ekrem Talû and His Novel Kopuk

Araştırma Makalesi | *Research Article*

Geliş Tarihi | *Date Received*: 19.02.2024

Kabul Tarihi | *Date Accepted*: 26.03.2024

Yayın Tarihi | *Date Published*: 30.04.2024

Atıf | *Citation*

Şener, Z. (2024). Ercüment Ekrem Talû ve *Kopuk* Romanı Üzerine. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 8(1), 573-584. <https://doi.org/10.34083/akaded.1439557>

Şener, Z. (2024). On Ercüment Ekrem Talû and His Novel *Kopuk*. *Journal of Academic Language and Literature*, 8(1), 573-584. <https://doi.org/10.34083/akaded.1439557>

Makale Bilgisi | *Article Information*

Değerlendirme <i>Review Reports</i>	Çift Taraflı Kör Hakemlik (İki İç Hakem+İki Dış Hakem) <i>Double-blind. (Two External Referees)</i>
Etik Beyan <i>Ethics Statement</i>	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur <i>Ethical principles were followed during the preparation of this study</i>
Etik Kurul Belgesi <i>Ethics Committee Approval</i>	Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir <i>Article does not require an Ethics Committee Approval.</i>
Etik Bildirim <i>Complaints</i>	adeddergi@gmail.com
Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir <i>The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest</i>
Benzerlik Taraması <i>Similarity Checks</i>	Yapıldı Yes - iThenticate
Telif Hakkı ve Lisans <i>Copyright&License</i>	Yazarlar, dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler. Bu çalışma Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası lisansı altında yayımlanır Authors publishing with the journal retain the copyright. <i>This work is licensed under Attribution-NonCommercial 4.0 International</i>

© Zeynep ŞENER | Creative Commons [Attribution-NonCommercial 4.0 International](#)

Öz

II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Ercüment Ekrem Talû, edebiyat alanındaki eserlerinin yanı sıra gazeteci ve siyasetçi kimliğiyle de dikkati çeker. Hikâye, şiir, hatıra, tiyatro ve roman türlerinin yanında çeşitli gazete ve dergilerde fıkra ve makaleleri bulunan Ercüment Ekrem, yazılarında özellikle İstanbul'u ve onun değişik yüzlerini okuruna aktarır. Yazarın *Kopuk* isimli romanı, kimsesiz kalan Ahmet'in başından geçenler sonucunda yaşadığı değişimi okura sunduğu ve döneminin bir panoramasını yansıtmak için İstanbul'u mekân olarak seçtiği bir eserdir. Hırsızlık, cinayet, polis tarafından aranma ve zenginden alıp fakire vererek halk kahramanı hâline gelme gibi suç unsurlarını içeren romanda yaşananlar Ahmet'in düşünce ve hareketlerindeki değişimi hazırlar. Suç ve suçlu kavramına odaklanan *Kopuk* romanı bahsi geçen bu başlıkları içerse de polisiye roman türüne dâhil edilemez. Polisiye romanlarda olduğu gibi bir dedektife, muamma yaratacak bir duruma yahut çıkarsamaya yer vermeyen bu romanda, suçu işleyen kişi de suçun sebepleri de romanın başından bellidir. Bu çalışmada Ercüment Ekrem Talû'nun, İstanbul'dan ve hayata tutunamayan çocukların yaşadıklarından bahsettiği *Kopuk* romanının sosyolojik açıdan incelenmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu roman üzerine böyle bir çalışma yapılmamış olması bizi romanın tahliline yönlendirmiştir. *Kopuk* romanında, birçok çatışmanın da yönlendirdiği kimsesiz çocukların verdiği yanlış kararların yol açabileceği hatalar ve bunların sonuçlarının toplumsal hayata etkileri romanın başkışisi Ahmet özelinde sunulacaktır. Bununla birlikte işlenen suçlar ve haksızlığa karşı çıkmanın haklılığı da irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Türk edebiyatı, Ercüment Ekrem Talû, roman, *Kopuk*, suç

Abstract

II. Ercüment Ekrem Talu, one of the important names of Turkish literature during the Constitutional Monarchy and the Republic Period, attracts attention with his identity as a journalist and politician, as well as with his works in the field of literature. Ercüment Ekrem, who has anecdotes and articles in various newspapers and magazines as well as stories, poems, memoirs, theater and novels, especially conveys Istanbul and its different faces to his readers in his writings. The author's novel, *Kopuk*, is a work in which the orphan Ahmet presents to the reader the change he experienced as a result of what he went through, and he chose Istanbul as the setting to reflect a panorama of his period. The author's novel, *Kopuk*, is a work in which the orphan Ahmet presents to the reader the change he experienced as a result of what he went through, and he chose Istanbul as the setting to reflect a panorama of his period. The events in the novel, which includes criminal elements such as theft, murder, being wanted by the police, and becoming a folk hero by taking from the rich and giving to the poor, prepare the change in Ahmet's thoughts and actions. Although *Kopuk* novel, which focuses on the concept of crime and criminal, includes these mentioned titles, it cannot be included in the detective novel genre. In this novel, which does not include a detective, an enigmatic situation or inference as in detective novels, the person who committed the crime and the reasons for the crime are clear from the beginning of the novel. In this study, it is aimed to examine Ercüment Ekrem Talû's novel *Kopuk*, in which he talks about Istanbul and the experiences of children who cannot hold on to life, from a sociological perspective. The fact that such a study could not be conducted on the novel in

question led us to the analysis of the novel. In the novel *Kopuk*, the mistakes that can be caused by the wrong decisions made by orphaned children, who are also led by many conflicts, and the effects of their consequences on social life will be presented specifically in the context of Ahmet, the main character of the novel. In addition, the crimes committed and the justification of opposing injustice will also be examined.

Keywords: New Turkish literature, Ercüment Ekrem Talû, novel, *Kopuk*, crime

Giriş

II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatında önemli bir yeri olan Ercüment Ekrem Talû (1888-1956); gazeteci, yazar ve siyasetçi kimliğiyle ön plana çıkar. Çeşitli devlet kademelerinde görevde bulunan Talû; şiir, hikâye, anı, tiyatro, makale ve roman türlerinde verdiği eserleriyle edebiyatımızda önemli bir yere sahiptir. Asıl adı Ahmet Kemal Ercüment olan Ercüment Ekrem Talû, Rezaizade Mahmut Ekrem'in oğludur. Galatasaray Lisesini bitiren Ercüment Ekrem kendisini tam olarak İstanbullu bir edebiyatçı olarak görür. Talû, yaşadığı şehrin eğitimine ve lisan konusundaki birikimine etkisini şöyle açıklar:

Tam manasıyla İstanbul çocuğuyum. Burada doğdum, çocukluğumun en mesut safhası burada geçti. Edebiyatta ve fikir âleminde şöhret bulmuş kimselerin muhitinde yaşamak bahtiyarlığına mazhar oldum. Babam tahsilimize çok itina etti, pek küçükken lisan öğrenmemize gayret sarf etti. Mektepten çıktığım zaman Türkçe kadar Fransızca, Rumca ve İngilizce biliyordum. Ne kadar isabet olmuş... Daha sonraları hayatta kazandığım başarıları bu lisanları bildiğime borçluyum (Yücebaş, 1957, s. 3).

Gazeteci kimliği ile ön plana çıkan Talû'nun ilk edebî yazısı 1904 yılında *Çocuklara Mahsus Gazete*'de yayımlanır. İlk yazısına olan heyecanını ve hissettiği duygularını Talû şu cümlelerle aktarır:

Gazeteciliğe intisabım babamın muhitinde bana arız olan yazı yazmak hevesi ile başlamıştır. İlk nesrim İbn-il Hakkı Tahir Bey'in neşrettiği *Çocuklara Mahsus Gazete*'de çıkmıştır. Ben imzayı taşıyan bu çocukça yazıyı hâvi nüshanın satılığa çıktığı gün duyduğum gururu hayatımda bir daha duymadım. O gün bütün dünya benimle meşgul zannediyor ve bu zan ile iftihar ediyordum (Yücebaş, 1957, s. 4).

Yazın hayatında vermiş olduğu ilk mahsul ile duyduğu ilk heyecan, Ercüment Ekrem için bir ömür devam eder. Kaleme aldığı çeşitli türden yazılarda toplumun dinamiğini yazıya dökmeye çalışır. Fransızca gazeteler de dâhil olmak üzere birçok yayın organında makaleler yazan Talû, asıl şöhretini 1908'den sonra kazanır. Dönemin çeşitli gazete ve dergilerinde genellikle alaycı bir üslûpla yazdığı mizahî fıkraları, sohbet ve hikâyeleri yayımlanır. Yazılarında "Ebülmuvakkar, Ermel Talu, Çekirge, Ulat, Âşık, Torik Necmi, Karga, Kertenkele, Cin Ahmet, Evliya, Kerbelâ, Evliya'yı Cedit, Meşhedi imzalarını" (Aktaş, 1992, s. 149; Yalçın, 2010, s. 968) kullanan Talû, *İkdam*, *Tercüman-ı Hakikat*,

Resimli Kitap, Ümmet, Donanma, İnci, Diken, Güler yüz, Akbaba, Alay gibi gazete ve dergilerde yazdığı muhtelif yazılarıyla toplum için edebiyat anlayışını yansıtır.

Ercüment Ekrem Talû, eserlerini toplumcu gerçekçi bir tutumla kaleme alır. Üslubunu canlı tutacak unsurlara yer verdiği eserlerinde “muhtelif tipleri son derece tabii ve canlı tasvirlerle kaleme alan Talû, edebiyatımızda meddah geleneğini yazılarında başarıyla sürdüren müstesna şahsiyetlerden biridir” (Aktaş, 1992, s. 149). Toplumsal konuları işlerken sıkça başvurduğu mizahi unsurlarda ağız ve lehçe kullanımı ile ses sapmalarından kaynaklanan komiği ele alır. Yusuf Ziya Ortaç, Ercüment Ekrem Talû’nun mizahi yönü hakkında şunları söyler: “Biraz orta oyunu nüktecisi, biraz meddah, biraz komik ama tatlı, çok verimli, yerli bir komik. Bütün taklitleri kusursuz yapardı. Ercüment Ekrem: Acem, Laz, Çerkez, Yahudi, Ermeni” (Ortaç, 1966, s. 99). Eserlerinde azınlıkları işleyen ve onların Türkçeyi konuşma tarzlarına mizahi bir üslupla yer veren Ekrem, okurunu eseriyle hem bilgilendirmeyi hem de güldürmeyi amaçlar.

Ercüment Ekrem Talû, “*Diken* adlı mizahi dergide ‘Âşık’ ve ‘Karga’ müstear ismiyle, siyasi ve sosyal içeriği olmayan, okuyucuları eğlendirmek amacıyla yazılmış, mizahi hikâyelerini yayımlar” (Karaca, 1993, s. 23). Talû, 1919 yılında *İleri* mecmuasında “Viraneler” başlığıyla tefrikasına başladığı romanını daha sonra *Kopuk* ismiyle kitaplaştırır (Canberk, 1994, s. 201). Romanın ilk baskısı 1922 yılında İstanbul’da, Şirket-i Mürettebiye Matbaası’nda yapılır. İkinci baskısı ise yine aynı matbaadan 1926 yılında çıkar.

Kopuk

Ercüment Ekrem Talû’nun *Gün Batarken* (1920) ve *Asriler* (1922) romanından sonra üçüncü romanı *Kopuk*’tur (1922). Talû, bu romanını “*Ahmet Rasim Beyefendi’ye*” ithaf eder. On üç bölümden oluşan roman, İstanbul’un meşhur yangın yerlerinde geçer. 18. yüzyılda, İstanbul’un çeşitli yerlerinde gerçekleşen büyük yangınlar, ardında yoksul insanların yaşadığı yıkık harabeler bırakır. Fakirlerin yaşadığı açlığın ve sefaletin hüküm sürdüğü bu yangın yerleri oldukça güç yaşam şartlarına sahiptir. “Alaturka musikiyi severim. Fakat ne yazık ki muhitinden hoşlanmam” (Bilbaşar, 2015, s. 51) diyen Ercüment Ekrem, yangın yerleri gibi fakirliğin, alaturkâliğin mekânlarını muhtemeldir ki eserlerine hayali mekân olarak seçer. “*Kopuk* romanı kimsesiz başıboş çocukları konu alır” (Canberk, 1994, s. 201). *Kopuk* romanında hiç tanımadığı babasından uzakta, önce annesiyle sonrasında ise annesinin ölümüyle tek başına kalarak yaşam mücadelesi veren bir çocuğun hikâyesi anlatılır. Birçok çatışma üzerine temellenen romanın ana teması zengin-fakir ayrımıdır. Zenginlerin etken, fakirlerin ise edilgen konumda yer aldığı romanda haksızlık ve bunun karşısında alınan tavır okura sunulur. Zenginliğe ve iktidara sahip kimselerin fakirleri ezdiği, onları görmezden geldiği ve kimsesizliğin hayatı zorlaştırdığı durumlarda suç ve ceza kaygan bir zemindedir. Bu bağlamda romanda, suç ve ceza kavramları, akıl ve vicdan hassasiyetiyle anlamlandırılmaya çalışılır.

“Lâtif bir Teşrin sabahı”(Talû, 1926, s. 3) ile başlayan romanda ele alınan zamana dair daha fazla detaya yer verilmez. *Kopuk* romanının başkişisi Ahmet,

[o]n dört yaşına vâsıl olduğu [ulaştığı] hâlde, henüz on, on bir yaşındaki bir çocuğun vücudu kadar bile inkişâf edememiş [gelişmemiş] zavallı, sıksa, cılız, kavruk bir kadıdden [iskeletten] ibaret olan vücudu on dört senelik bir ömr-i sefalet ve ıstırabın [acı ve pişmanlık dolu hayatın] pek ağır yükü altında ezilmiş, eğilmiş gibi idi (Talû, 1926, s. 7).

Ahmet'in çocukluğuyla başlayan roman onun büyümesiyle son bulur. Bu bağlamda *Kopuk* romanını Ahmet'in büyüme romanı olarak nitelendirmek mümkündür. Ahmet henüz dokuz yaşındayken annesini kaybeden saf bir çocuktur. Geçen beş sene zarfında annesiyle kaldığı yangın yerindeki bir kulübede, yan komşusu Bahtiyar Hanım'ın verdiği bir tabak yemekle hayatta kalmayı başarabilmiştir. Ancak zayıf bünyesiyle on dört yaşından daha küçük bir çocuğa benzer. Romanın sonunda ise Ahmet İstanbul'un tanınan ve aranan bir külhanbeyi durumuna gelecektir.

Mekân ve İnsan

Ercüment Ekrem, *Kopuk* romanını, çok sevdiği ve kendisini ait hissettiği İstanbul'u merkeze alarak kurar. Yazar, İstanbul'a verdiği değeri ve romanlarına mekân olarak İstanbul'u seçmesinin nedenini şöyle açıklar:

İstanbul kadar cazip hangi mevzu vardır? Milli varlığımızın göz bebeği olan bu şehir tarihi ile, abidelerile, ananelerile, mazisi ile, manzaraları ile, dünyanın [sekizinci harikası] olarak ebed-zinde bir şöhrete maliktir. Şarkın ve garbın en seçkin sanatkârlarına, en güzel eserlerini ilham etmiş bulunan İstanbulumuzun inkılapların süratli seyri önünde değişen, kaybolan yakın maziye ait birtakım hususiyetlerini kayıt ve tesbit eylemek yerinde bir hizmet olurdu (Talû ve Münif Fehim, 1945, s. 3).

Romanlarına İstanbul'dan daha önemli bir mevzu ve mekân konu edinemeyeceğini belirten Talû için burası millî bilincin sunulması açısından oldukça önemlidir. İstanbul onun yazılarına gereken mekânı, insanları ve konuları sunan değerli bir şehir niteliğindedir.

Kopuk romanında mekân olarak genelde İstanbul; özelde ise yangın yerleri ve Paşa konakları, esrar içilen kahvehaneler ve Haliç köprüsünün altındaki dubalar kullanılır. Mekân kullanımı olay akışına ve kişilere göre şekillenmektedir. Mekân kişilerin iç dünyasını ve psikolojisini oldukça etkileyen bir unsurdur. Bu bağlamda bir evin “insanın düşünceleri, anıları ve düşleri için en büyük birleştirici güçlerden biri” (Bachelard, 1996, s. 26) olması münasebetiyle *Kopuk* romanında mekân olarak bir evin seçilmemesi Ahmet'in kimsesiz ve fakir oluşunu vurgular. Ahmet için tüm İstanbul bir mekân hâline gelir ancak o, sığındığı yerlerde bir bağ, aidiyet kuramaz.

Roman Kişileri

İstanbul'da meydana gelen büyük yangınların bir sonucu olan yıkıntılar; kimsesiz ve fakir halk için yaşam alanı hâline gelir. *Kopuk* romanında, Ahmet sayesinde yangın yerlerinin sosyo-kültürel durumuna değinilir. “Payitahtın göbeğinde ayrı bir memleket teşkil eden

yangın yerinin” (Talû, 1926, s. 62) insanları fakirlikle mücadele eden, yaşam savaşı veren kişilerdir:

Geniş yangın yerinde, felekzede [talihsiz], bağı yanık, hânümanı [yuvası] sönük, kalbi kırık İslâm'ın hâline acındırmak için bârgâh-ı kibriyâya [Cenabıallah'ın yüce makamına] ref-i eyâdî-i tezallüm etmiş [şikâyet etmek, sızlanmak için ellerini yukarıya kaldırmış] gibi duran viran bacaların, yıkık duvarların altından, mahzenlerin içinden, sefil, pejmürde [perişan] kıyafetli, irili ufaklı bir yığın insan çıktı (Talû, 1926, s. 3).

Ahmet de onlardan biridir. Yalnız yaşadığı kulübesinde hayatta kalmaya çalışan Ahmet, komşusu Bahtiyar Hanım'ın kızı ile arkadaş olur. Böylelikle romanın kişileri arasına Makbule katılır.

Makbule, annesi ve üvey babasıyla yaşayan küçük bir kızdır. Üvey babasının kendisini ve annesini sürekli dövmesi Makbule'yi bezdirir ve onu Ahmet'e şikâyet eder. Bunun üzerine Ahmet, Makbule'yi kurtarmak için hiç tanımadığı kendi babasını görmeye gider. Ahmet'in babası Cehdi Paşa'nın oğlu Feridun Bey'dir. Cehdi Paşa konağına ahretlik olarak gelen Gülsüm'ü kandırıp onunla aşk yaşayan Feridun Bey, Gülsüm'ün hamile olduğunun anlaşılması üzerine evden atılmasına sessiz kalmıştır. Ahmet, babasının onu büyük bir sevgiyle bağına basacağı inancıyla hazırlanır ve konağa gider. Kendisi yangın yerinde sefalet içinde yaşarken babasının bir konakta zenginlik içinde bir yaşam sürmesi Ahmet'i huzursuz eder:

O, bu yangın yerinde, akrepler, çyanlar, örümceklerle beraber, yataksız yorgansız ve çok defa ekmezsiz yatıp kalktığı halde, orada, mükellef [muhteşem], koca bir konak içerisinde, bütün debdebe [gösteriş] ve ihtişamıyla [göz alıcılığıyla], hayata lezzet veren her türlü esbap [sebepler] ve vesait [araçlara] malik [sahip] bir büyük pederi mevcut olduğunu düşündükçe, bazen soğuşun şiddetinden gözlerinin yaşları yanaklarında donarak, hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu. Sonra bu elem [acı] fırtınasının sarsıntısıyla yorgun düşüp uykuya daldığı zaman, rüyasında, müşfik [şefkatli] bir baba elinin, başı ucunda kendisini okşamakta olduğunu görüyor, sayıklıyordu (Talû, 1926, s. 11).

Babasının kendisini kabul edeceği ve ailesinin onu büyük bir sevgiyle karşılayacağı fikrine kapılan Ahmet ne yazık ki beklediği ilgiyi göremez ve “Gülsüm'ün piçisi” olarak konaktan kovulur. Bu olay Ahmet'in annesinin kaybından sonra aldığı ikinci darbedir. Yıkılan hayalleriyle yangın yerine geri dönen Ahmet'in bu durumu kabullenmesi hiç kolay değildir. Bu sebeple Ahmet önce kendisinden yola çıkarak ezilenlerin hakkını aramayı hedefler: “Şüphesiz ki, anacığının sergüzeşt-i feciine [felaketine] maruz kalan daha pek çok zavallı kadınlar, kendi gibi İstanbul kaldırımlarında ayak sürten aç, çıplak, perişan, yüzlerce yetimler vardı. Bunların hakkını o, Ahmet, bizzat arayacaktı” (Talû, 1926, s. 17-18). Zamanında annesinin şimdi de Ahmet'in hakkı yenmiştir. Yazar, Ahmet'in kendisi gibi fakir ve hakkı yenilenlerin sesi olacağını, adaletin kılıcını bizzat kendisinin kullanacağını işaretini bu satırlarla okura hissettirir.

Kopuk romanındaki kişi kadrosu Ahmet'in hırsızlık suçuna karıştığı gurupla genişler. Ahmet gibi hayata tutunamayan kopuklardan oluşan bu toplulukla romanın kişilerine Çağanoz Ömer, Sulu Necati, Tekir Osman, Çolak Tahsin, Çeşmemeydanlı Rıza,

Gedikpaşalı Serope ve Esrarkeş Ligor katılır. Ayrıca dubada eğlenmek için çağırılan Toygarlı Leman ve Bıdık Ayşe de romanın kadın kişilerindendir.

Yıkılan Hayaller

Büyük hayallerle kapısına dayandığı konaktan Cehdi Paşa tarafından kovulan Ahmet'in babasına kavuşma umudu yıkılır. *Kopuk* romanında işlenen zengin fakir çatışmasının temeli Ahmet ve paşa dedesi ekseninde sunulur. Nitekim Ercüment Ekrem'in eserlerinde yozlaşmış, ahlaken çökmüş paşa tipine sıklıkla yer verdiği görülür:

Değerlerini kaybetmiş, kendisine çıkar sağlamaktan başka düşüncesi olmayan, bozulmuş Paşa motifi, yazarın diğer romanlarında şiddetle tenkid ettiği sosyal bir tabaka olarak karşımıza çıkar. *Kopuk* romanında, kopuk bir paşazâdenin korumasız bir hizmetçiyi iğfali (ve ortada bırakması) sonucu dünyaya gelen gayr-i meşru bir çocuktur. Onun sefâlete itilişinde şımarık paşazade babasının ve gerçeği kabullenemeyen paşa dedesinin rolü büyüktür (Tarım, 1986, s. 141).

Büyük hayallerle kapısına dayandığı dedesi Cehdi Paşa'nın konağından kovulunca Ahmet'in babasına kavuşma umudu yıkılır. Cehdi Paşa'nın oğlu Feridun Bey; eleştirilen, toplumsal hayatta sorunlu bir bireydir. *Kopuk* romanının henüz başında okurun karşısına çıkan Feridun Bey romandaki suçu ve suçluyu temsil eder. Bu suç karşısında elbette bir ceza olacaktır. Bu cezayı verecek kişinin ise Ahmet olması kaçınılmazdır. Böylelikle *Kopuk* romanındaki suç ve ceza kavramları Feridun Bey ile Ahmet'in ilişkisi üzerine temellenir. Baba ile oğul arasındaki bu karşıtlık hem suç ile cezanın hem zengin ile fakirin hem de iş veren ile çalışanın yani ezen ile ezilenin çatışmasının temelini teşkil eder.

Kendi hayatının sefaletine alışmış olan Ahmet, Makbule'nin de annesi Bahtiyar Hanım gibi üvey babasından dayak yediğini öğrendiğinde Cehdi Paşa'nın konağı onun için bir umut ışığı olur. Ancak orada gördüğü muamele sonucu Ahmet'in kurtuluş planı suya düşer ve elinde intikam yemininden başka bir şey kalmaz. Sonrasında bir tanıdığıının tavsiyesiyle Karamanlı Nikoli'nin meyhanesine çırak olarak alınması Ahmet'in hayatındaki dönüm noktalarından biri niteliğindedir. Artık düzenli bir geliri olan Ahmet, yaşadığı viraneye yorgun ama mutlu gelmeye başlar. Bir akşam kocasından öldüresiye dayak yiyen Makbule'nin annesinin ölümüyle Ahmet ve Makbule çaresizliği hissetmeye başlar. Artık Makbule de Ahmet gibi bu hayatta bir başına kalır. Makbule'yi yanına alan ve kazancını onunla paylaşarak kardeşçe yaşamaya karar veren Ahmet için işler yine umduğu gibi gitmez. Bir akşam işten geldiğinde evde bulamadığı Makbule'nin bir konağa yerleştirildiğini duyan Ahmet çılgına döner. Hemen Makbule'yi bulur ve onunla birlikte kulübesine geri döner. Ancak Makbule'nin hizmet ettiği evin sahibi Süleyman Bey onları polise şikâyet eder ve Ahmet'in bir ay hapis yatmasına sebep olur. Burada dikkat çekici olan detay, Ahmet'in Süleyman Bey'in evinden "çamaşır çalma" iddiasıyla suçlanarak haksız yere hapisteye yatmasıdır. Bu durum Ahmet'in haksızlığa düştüğü ikinci olayı temsil eder.

Yanlış Kararlar ile Suça Yönelim

Ahmet, hapisten çıktığında ilk iş geldiği yangın yerinde Makbule’yi arar ancak bulamaz. Bir gece yarısı Makbule’nin sarhoş üvey babasıyla karşılaşır. Makbule’nin yerini öğrenmek isteyen Ahmet ne kadar ısrarcı olsa da adamdan bir bilgi alamaz. Bunun üzerine şimdiye kadar hayat karşısında edilgen kalan Ahmet etken konuma geçer ve bir suç işler. Makbule’nin üvey babasını boğarak öldürür ve çamurlu suların içinde bırakıp kaçar. Romanda bu cinayetin anlatımı sırasında kullanılan “baykuş” detayı oldukça dikkat çekicidir: “O aralık, semayı kaplayan kara bulutlar sıyrıldı, soğuk donuk bir mehtabın ölgün ziyası yerde yatan naaşın çehresini tenvir etti [aydınlattı]. Câbecâ [yer, yer] çukurların içerisinde birikmiş sular parladı. Yakında bir baykuş, iki üç defa haykırdı...” (Talû, 1926, s. 67). Uğursuzluk yahut kötü bir olayın habercisi olarak kullanılan baykuş ötüşüne Ercüment Ekrem de romanında yer verir. Baykuşun ötmesiyle birlikte Ahmet ancak kendine gelir ve işlediği cinayeti anlar. Bu olay romanın ilk kırılma noktasını oluşturur. Ahmet artık masumiyetten suçluluğa geçmiş, suçu deneyimlemiştir.

Suç, *Kopuk* romanının merkeze alarak işlediği bir kavramdır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde kelime olarak “Yasalara aykırı davranış, cürüm” (“Suç”, <https://sozluk.gov.tr/>) anlamına gelen suç, benimsenmeyen bir duruma “karşı çıkmayı” da beraberinde getirir. Suç kavramı *Kopuk* romanına ilk olarak cinayete dâhil edilir. Cinayetten sonra Ahmet nereye gideceğini bilemez. Romanın bu kısmı hızlı bir geçişle Ahmet’in yeni tanıştığı biriyle Haliç köprüsü altındaki dubalarda uyuduğu bölüme aktarılır. Ahmet’in yeni arkadaşı Çağanoz Ömer ile sığındığı bu yer, kopukların yani işsiz güçsüz serserilerin takıldığı bir mekândır. Ahmet burada Makbule’yi bulma hayaliyle bir süre yaşar. Makbule’ye olan kardeşçe sevgisi artık bir aşka dönüşmeye başlamıştır. Hem Makbule’yi arayan hem de burada çeşitli suçlara şahitlik eden Ahmet zamanla hırsızlık yapmaya başlar.

Ahmet’in sığındığı bu suç ortamında tek hedefi Makbule’yi bulmak için gerekli yardımı alabilmektir. İşlediği cinayeti saklayan Ahmet, suçlu olduğunu ve polisten kaçtığını kimseye söylemez. Aç ve uykusuz geçen birkaç günün ardından Ahmet artık umudunu yavaşça kaybeder. Çağanoz Ömer onun hâline acır ve onu her olaydan haberi olan Meyhaneci Yervant’a götürür. Ancak buradan da bir bilgi elde edemezler. Böylelikle Ahmet hayatından ve hayallerinden vazgeçen ve diğerleriyle birlikte hırsızlık yapan biri hâline gelir. Bu bağlamda, söz konusu romandaki suç kavramına bir başlık da hırsızlıkla eklenir. Ahmet cinayet suçundan sonra hırsızlık suçunu da işler. Romanda vicdanlı bir hırsız olarak sunulan Ahmet için soygun yapacağı kimseler bellidir. Zenginleri soymak ona göre hakkı sağlamaktır, ancak fakirlere dokunulmasını kabul etmez. Zamanla Ahmet zenginden alan fakire yardım eden bir halk kahramanına dönüşür. Bu bağlamda Ahmet, suç deneyimini vicdanına göre şekillendirir. Ona göre ihtiyaç sahibi, fakir kimselerden çalmak asıl suçtur. Hırsızlık yaptığı sırada, çaresiz bir anne ve hasta çocuğuyla karşılaşan Ahmet arkadaşlarına karşı gelir ve zavallı annenin parasının geri verilmesini sağlar. Bununla da kalmaz onları düzenli olarak ziyaret eder ve çocuğun ilaç masraflarını karşılar.

Suçla Gelen Nam: Cin Ahmet'e Dönüşüm

Ahmet hırsızlık suçuna, aç ve kimsesiz insanlara yaptığı yardım gerekçesiyle devam eder. Zamanla yaptığı hırsızlıktan ziyade fukaraya yardımlarıyla ünlenen Ahmet, "Cin" lâkabıyla anılmaya başlar. Ahmet'in namı tüm İstanbul'a yayılırken aldığı bu "Cin" unvanının lamba cininden yola çıkılarak verildiği düşünülebilir. Sonuçta Ahmet de fakir insanların dileği olan maddi imkanları onlara sağlamaktadır. Ayrıca roman başkişisi Ahmet'in "Cin" lâkabını alması başka bir yönden daha dikkat çekicidir. Çünkü romanın yazarı Ercüment Ekrem de yazdığı yazılarının bazılarında "Cin Ahmet" müstearını kullanmayı tercih eder. Romanda Cin Ahmet İstanbul'un sayılı külhanbeylerinden biri olarak ünlenir. Bu arada geçen zaman hususunda okura bir bilgi sunulmaz. Bu ünün sağlanabilmesi ve Ahmet'in güçlenmesi için belli bir sürenin geçmiş olması muhtemeldir. Cin Ahmet yanındaki adamlarıyla sıkça gittiği Şekûre Hanım'ın evinde, buraya yeni gelen bir kızla karşılaşır ki bu kız Makbule'dir. Ahmet'e başından geçenleri anlatan Makbule, yalnız bir genç kızın kötü talihini okura örnekler.

Makbule Ahmet'in Süleyman Bey'in şikâyeti üzerine hapse girmesiyle hayatta yalnız kalır. Sokakta çaresiz beklerken yanına yaklaşan bir kadının iyi niyetine kanar ve bir süre onun evinde kalır. Zamanla bu kadın Makbule'yi bir konağa hizmetçi olarak satar. Acı bir tesadüf olarak bu konağın, Ahmet'in babası Feridun Bey'in konağı olduğu anlaşılır. Feridun Bey'in hasta karısına bakmakla yükümlü olan Makbule, kendisine yaklaşan ve türlü vaatlerle onu kandıran Feridun Bey'in aşkına kapılır. Ancak hamile olduğu anlaşılan Makbule konaktan kovulur ve bir hastanede yalnız başına doğurduğu bebeğini sağlık sorunları sebebiyle kaybeder. Yaslı ve ümitsiz Makbule için Şekûre Hanım'ın sıcak evi bir çıkış yolu olur ve eve gelir gelmez de Ahmet'le karşılaşır. Makbule'nin serüvenini dinleyen Cin Ahmet'in öfkesi Makbule'yi korkutur. Tarihin tekerrür etmesi ve Makbule'nin de Ahmet'in annesi Gülsüm gibi Feridun Bey tarafından işgal edilip konaktan atılması Ahmet için bu hayatta bardağı taşıran son damla olur. Zamanında ettiği intikam yeminini yerine getirmek için harekete geçen Ahmet, bir gece yarısı Feridun Bey'in evini basar ve hâlâ babası olduğunu kabul etmeyen Feridun Bey'i romanın başından beri cebinde taşıdığı Laz bıçağıyla öldürür. Bu bıçak detayı okura roman boyunca çeşitli yerlerde hatırlatılır ve sonunda bıçak kullanılır. Babasının suçunun cezasını kesen Cin Ahmet İstanbul'da aranan bir suçlu olarak hemen yakalanır.

Kopuk romanında Ahmet, çeşitli vesilelerle birçok suça karışır. Ancak suç ve suçluya odaklanan bu romanının polisiye roman sayılamayacağı açıktır. Polisiye roman türünün sahip olduğu belli başlı özellikleri içermeyen *Kopuk* romanı bu türe dâhil edilemez. S. S. Van Dine bir romanın polisiye türüne ait olması için yirmi şartı sağlamasının gerekliliğini savunur. Bu özelliklerden ilki, polisiye romanın bir cinayetle başlaması ve romanın sonuna kadar bir muamma kaynaklı merak unsurunun muhafaza edilmesidir (1995, s. 124-128). *Kopuk* romanının hem başında hem de sonunda cinayet işlenir. Fakat cinayeti işleyen de neden işlediği de açıktır. Bu bağlamda muamma da merak da ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca polisiye romanın özelliklerinden belki de en önemlisi olan dedektif ya da polis takibi de *Kopuk* romanında yer almaz. Ahmet polis tarafından hırsızlıktan

arandığını bilir ve onlardan kaçır. Fakat romanda herhangi bir takipten bahsedilmez. Şunu belirtmek gerekir ki polisiye roman özelliklerinden biri olan parayı zenginden alıp fakire verme işi *Kopuk* romanının başkişisi olan Ahmet'in aslı görevi olur ve onu halk kahramanı hâline getirir. Bununla birlikte söz konusu özellik tek başına bu romanı polisiye türünde görmemize yetmez. Tüm bunların neticesinde her ne kadar suç unsurunu merkezine alsa da *Kopuk* romanına polisiye roman denilmesi uygun olmayacaktır. Bununla birlikte bu romanın, Ercüment Ekrem Talû'nun 1932 yılında kaleme aldığı *Meşhedi Polis Hafiyesi* adlı polisiye türünde bir kurguya sahip romanından önce suç konusunu işlediği açıktır. Döneminde çok sevilen bir kahraman olan Meşhedi ve onun başından geçenlerin konu edildiği *Meşhedi Polis Hafiyesi* romanı "çok başarılıdır ama bir Sherlock Holmes öyküsü uyarlamasıdır" (Üyepazarıcı, 2013, s.15). Ercüment Ekrem'in polisiye türünün özellikleriyle yazdığı bu roman bir uyarlama oluşuyla eleştirilere hedef olur. Bu romanla kıyaslandığında *Kopuk* romanı polisiye türüne hazırlık niteliğinde bir suç romanı olarak değerlendirilebilir.

"İnsanların adaleti böyle hükmediyor. Öyle mi?"

Suç ve suçlu kavramları çerçevesinde adaleti kendince sağlamaya çalışan Ahmet masumluktan suçluluğa geçip yakalandığında adaletin karşısına çıkarılır. İşlediği ilk cinayetten kimsenin haberi olmamıştır. Ancak her ne kadar fakirler için yapmış olsa da Ahmet'in hırsızlığı tüm İstanbul'a yayılmıştır. Son olarak yine cinayet suçu işleyip kendi babasını öldüren Ahmet'in cezalandırılması için mahkeme kurulması okuru suçluluk hususunda düşünmeye sevk eder.

Mahkeme, İstanbul'un aranan suçlularından biri olan ve zamanla meşhur külhanbeyi Cin Ahmet namıyla anılan bu kişinin cezasına karar vermek için iki kere kurulur. İlkinde de ikincisinde de sessiz kalan Ahmet, yaşadıklarına anlam veremez. Yargılandığı mahkemede kendisini savunmayan Ahmet şu sözlerle adalete dair fikrini açıklar: "Demek ki, Reis Bey! İnsanların adaleti böyle hükmediyor. Öyle mi? Peki! Siz beni idam edeceksiniz... Haklısınız! Sarhoşun biri, kopuğun biri bana bir tokat ataydı, ben de kızıp öldürseydim, topu on beş sene hükmü vardı... Değil mi?" (Talû, 1926, s. 155). Burada adalet sistemini kendi vicdanına uymadığı için eleştiren Ahmet, kopuğun biri olduğu için suçuna kesilen cezanın ölüm olduğunu düşünür. Bunu da bir örnekle açıklar:

Lâkin hiç de sarhoş olmayan, kopuk olmayan bir herif benim anamın namusunu berbat etmiş, beni babasız, piç damgasıyla yaşatmış, sevdiğim kızda ne ırz koymuş ne namus, bana dünyayı zindan etmiş onun sebebine ben hırsız olmuşum... Böyle bir hergeleyi öldürdüğüm için beni idam edeceksiniz! Pekâlâ! Nasıl isterseniz öyle yapınız! (Talû, 1926, s. 155).

Bu sözler Cin Ahmet'in hakkındaki hükmü değiştirmez ve Ahmet idam edilir. *Kopuk* romanı İstanbul'un ünlü kopuklarından biri olan Ahmet'in hayattan koparılmasıyla son bulur. Kopukluktan fakirlere yardım eden meşhur bir külhanbeyliğine giden serüvende Ahmet, suçlarının cezasını hayatıyla öder.

Kopuk romanında bölümler genellikle Ahmet'in hayatında meydana gelen değişikliklerle başlar. Ahmet'in yaşadığı olaylarla yazar, okuruna toplumsal bir aksaklığı anlatmakta ve mesaj vermektedir. Bu bağlamda yazarın çok sevdiği ve romanını ithaf ettiği Ahmet Rasim'in üslubundan etkilendiği söylenebilir. Bununla birlikte yazar toplumsal meseleleri okuruna aktarırken mizahî üslubunu da kullanır. *Kopuk* romanında ağız özellikleri ve dil sapmaları, özellikle azınlıkların konuşmalarında kendini hissettirir. Ercüment Ekrem mizahî üslubunu diğer eserlerinde olduğu gibi *Kopuk* romanında da, yakından tanıdığı ve dil özelliklerine hâkim olduğu azınlıkların konuşmalarına yer vererek sürdürür.

Bağlama yönelik bir incelemenin yapıldığı bu çalışmada, *Kopuk* romanında zaman ve mekâna dair ayrıntılı bilginin yer almadığı tespit edilmiştir. Ayrıca romanın ismiyle paralel olarak anlatılan olayların akışında kimi zaman bir kopukluk yaşanır. Romanda sıklıkla görülen hızlı geçişler, okurun bağlamdan kopmasına ve olay gidişatında boşluklar oluşmasına da yol açar. Roman tekniği açısından kusurlu sayılabilecek bu eserde özellikle üslupta ciddi sıkıntılar oluşmuştur. *Kopuk* romanının bazı bölümlerinde dil oldukça sade ve günlük kullanımda iken bazı kısımlarda terkipli ve uzun anlatımlar dikkati çeker. Bu durum Ercüment Ekrem'in diğer eserlerinde de kısmen görüldüğü için bu dil kullanımının üslupta bilinçli bir tercih olduğu ve alaycı bir tutumun izlerinin görüldüğü açıktır.

Sonuç

Ercüment Ekrem Talû'nun *Kopuk* romanı döneminin İstanbul'unu, toplumsal yaşamda karşılaşılan aksaklıkları ve kimsesiz, kopuk gençlerin hayatlarını bir kesit olarak okura sunar. Geçmiş yıllarda İstanbul'da meydana gelen büyük yangınlardan kalma yerlerdeki harabelerde, zorlu şartlar altında fakirlikle imtihan ve hayatta kalma mücadelesi veren Ahmet, toplumun "kopuk" olarak nitelendirdiği birini temsil etmektedir. Mekân seçiminin bilinçli yapıldığı ve kişilerin İstanbul'un kozmopolit yapısı gibi çeşitlilik gösterdiği romanda Ahmet okurun hayat hikâyesini takip ettiği kişi konumundadır. Kurduğu hayallerin hüsrarla sonuçlanması, maddi ve manevi açıdan bir babaya olan özleminin karşılanmaması; romanın sonunda Ahmet'i İstanbul'un külhanbeylerinden biri yapar. Masumiyetten suçluluğa geçişin işlendiği bu romanda bir kopuğun hatta Ahmet özelinde "vicdanlı" bir kopuğun hayatının ve kararlarının hem kendisinde hem de çevresinde nelere sebep olacağı anlatılır. Hak, adalet ve suç kavramlarının sorgulandığı eserde ceza alanlar ile ceza verenler üzerine bir değerlendirme yapılır. Suç, suçlu ve suçluluk kavramlarına odaklanan bu roman eleştiriye oldukça açıktır. Polisiye türünün özelliklerini sağlayamadığı için bu başlıkta yer almayan ancak polisten kaçarak zenginden fakire vermek için çalmayı ve cinayeti dahi mazlumun intikamı adına işlemeyi konu edinen eser, roman tekniği açısından kusurludur. Aynı şekilde dil özellikleri ve roman akışı bağlamında bazı eksikleri bulunsa da Ercüment Ekrem Talû'nun kaleminden çıkan *Kopuk*, Türk edebiyatında roman türüne, anlattığı hikâyenin dikkat çekiciliğiyle çeşitlilik kazandıran bir eserdir.

Kaynaklar | References

- Aktaş, Ş. (1992). Ercüment Ekrem Talu. *Başlangıcından günümüze kadar büyük Türk klasikleri* (12) içinde (s. 148-149). Ötüken Neşriyat.
- Bachelard, G. (1996). *Mekânın poetikası*. Kesit Yayıncılık.
- Bilbaşar, S. (2015). Ercüment Ekrem Talu. *Bizim caddeden portreler* içinde (s. 48-53). Cümle Yayınları.
- Canberk, E. (1994). Talu, Ercüment Ekrem, *Dünden bugüne İstanbul ansiklopedisi* (7) içinde (s. 201-202). Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Karaca, A. (1993). *Ercüment Ekrem Talu'nun edebiyat ve basın dünyasındaki yeri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ortaç, Y. Z. (1966). *Bizim yokuş*. Akbaba Yayınları.
- Talû, E. E. (1926). *Kopuk*. Şirket-i Mürettebiye Matbaası.
- Talu, E. E. ve Münif Fehim (1945). *Dünden hatıralar*. Yedigün Neşriyatı.
- Tarım, R. (1986). *Ercüment Ekrem Talu'nun romanlarında milli mücadele* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük. 10 Şubat 2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Üyepazarıcı, E. (2013). Polisiye roman yazan ünlü edebiyatçılarımız. *Türk Edebiyatı Dergisi*, 473, 12-16.
- Van Dine, S. S. (1995). Polisiye Romanın Yirmi Kuralı. A. Vanoncini, *Polisiye Roman* (Çev: Galip Üstün) içinde (s. 124-128). İletişim Yayınları.
- Yalçın, M. (2010). Talu, Ercüment Ekrem. *Tanzimat'tan bugüne edebiyatçılar ansiklopedisi* (2) içinde (s. 968-969). Yapı Kredi Yayınları.
- Yücebaş, H. (1957). *Bütün cepheleriyle Ercüment Ekrem*. Ahmet Halil Kitaplığı.